

TŘETINA ABSOLVENTŮ jsou digitální negramoti

VĚTŠINA ABSOLVENTŮ ČESKÝCH STŘEDNÍCH ŠKOL ODCHÁZÍ S NEDOSTATEČNÝM ROZSAHEM A NÍZKOU ÚROVNÍ DIGITÁLNÍCH DOVEDNOSTÍ. NESCHOPNOST POUŽÍVAT INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE JIM PAK ZTĚŽUJE UPLATNĚNÍ NA TRHU PRÁCE, TVRDÍ JIŘÍ CHÁBERA, MANAŽER VZDĚLÁVACÍHO KONCEPTU ECDL PRO ČESKO.

Na školách se podle názoru expertů vyučuje IT podle zastaralých výukových plánů z roku 2007. Jaké to má konkrétní dopady na výuku a znalosti studentů?

Ve školství se tomu říká rámcové vzdělávací programy (RVP). Různé typy škol i různé obory vzdělávání mají vlastní RVP. Za mých mladých časů se tomu říkalo „školní osnovy“. Zásadní rozdíl mezi RVP a osnovami ale spočívá v tom, že osnovy byly pro všechny školy povinné, kdežto RVP je jen jakýsi rámec, na základě kterého školy zpracovávají své vlastní vzdělávací programy. Ty se logicky více či méně liší. K tomu připočtěme ještě skutečnost, že velká část učitelů pak stejně učí něco trochu jiného nebo trochu jinak.

Proč by to mělo vadit?

Jde o to, že absolventi jedné školy mají zcela odlišnou úroveň, ale i rozsah znalostí a dovedností než absolventi jiné školy stejného typu nebo totožného oboru. Některé RVP pro výuku informačních technologií jsou navíc i mnohem starší než deset let a to je z pohledu neuvěřitelně rychlého rozvoje těchto technologií opravdu dlouho.

Proč se neaktualizovaly dříve?

Neschopnost státní správy zajistit včasnou a pravidelnou aktualizaci RVP je podle mých zkušeností dána částečně velmi zdoluhavými úředními procesy, ale také nepochopením naléhavosti

problému. Nechci sahat úředníkům státní správy do svědomí, ale jejich poměrně úzké digitální dovednosti jsou pravděpodobně jednou z příčin toho, proč nechápou, že výuka digitálních technologií je podstatně dynamičtější problém než třeba výuka jazyků. Například mezinárodní koncept digitální gramotnosti ECDL aktualizuje vzdělávací obsah téměř každý druhý rok.

Pokud vím, v současnosti se pracuje na nových rámcových vzdělávacích programech. Mohly by situaci ve výuce IT trochu zlepšit?

Já doufám, že jejich tvůrci nepodlehnou některým poněkud extrémním pohledům na digitální vzdělání a nedopadne to klasicky česky, tedy „ode zdi ke zdi“.

Co si mám představit pod „extrémním pohledem na digitální vzdělání“?

Jedním z takových pohledů je učit žáky pouze programovat, nic více. Druhým extrémem je učit žáky pracovat jen

s internetem. V praxi se také můžete setkat s tím, že škola v IT předmětech, které by měly být zaměřeny na běžné povědomí a praktické využití digitálních technologií, vyučuje informatiku, což je něco zcela jiného. Ale i naopak. Zcela typickým extrémem je požadovat po žácích, aby se naučili všechno – což jistě není smysluplné a ani možné.

Na školách už roky funguje praxe, že pedagogové učí žáky víceméně jen to, co sami používají. Co by je podle vás měli učit navíc? Neměla by být širší výuka spíše otázkou speciálních kursů nebo kroužků než běžné výuky?

Učitelé se při výuce digitálních technologií mají řídit svými školními vzdělávacími plány a většina učitelů to opravdu dělá. Každý z nich ale k výuce digitálních technologií přistupuje podle svých možností, schopností i preferencí, některá témata tak přirozeně potlačí, jiná zdůrazní, vypustí nebo přidá. Digitální technologie jsou tak široká a různorodá problematika, že se tomu nelze divit. Výsledkem bohužel je, že absolventi škol mají často velice nevyvážené digitální znalosti a dovednosti. Někteří z nich dovedou velmi dobře pracovat s textem či internetem, ale nic moc jiného neumějí, jiní jsou naopak dobří programátoři, ale chybějí jim dovednosti potřebné pro efektivní a bezpečnou práci s poštou, prezentací či tabulkami.

Nikdo přece nemůže umět všechno. Co je tedy ten základ, který by měli

všichni absolventi ovládat bez ohledu na zaměření školy nebo oboru?

Všichni by měli umět alespoň něco. Podle mezinárodního konceptu ECDL se tomuto základu říká „přenositelné digitální dovednosti“ nebo také „digitální gramotnost“. Problém je v tom, že ani RVP to jasně nepojmenovávají, odborníci v tomto ohledu nejsou jednotní a školy i učitelé si to vysvětlují podle svého a podle svého to také učí nebo neučí.

Pomohlo by, kdyby školy více investovaly do průběžného vzdělávání učitelů, aby byli kantoři více v obraze?

Zcela jistě ano. I kdyby byli všichni učitelé vybaveni digitálními dovednostmi, jako že nejméně dvě třetiny nejsou, stejně se musejí dále vzdělávat. To se týká každého. Vývoj digitálních technologií jde stále dál, na nikoho nečeká. Škoda jen, že pedagogické fakulty vysokých škol často podceňují vzdělávání svých studentů v této oblasti. Někdy mám pocit, že vůbec nevnímají reálné potřeby učitelů a schopnosti jejich žáků.

Technicky orientované střední školy se naopak snaží své uchazeče zaujmout novými trendy. Vy však tvrdíte, že by učitelé měli žáky učit využívat IT tak, aby se uplatnili na trhu práce. Co to v praxi znamená? Jaké konkrétní dovednosti by je měli učit?

Absolvent každé střední školy by měl být minimálně gramotný, a to jak jazykově, tak digitálně. To je nezbytným předpokladem pro celou škálu pracovních pozic bez ohledu na to, kterého oboru se tyto pozice týkají.

Dostatečné přenositelné digitální dovednosti dávají člověku vysokou míru jakési univerzálnosti nebo použitelnosti v mnoha profesích. Říká se tomu adaptabilita na trhu práce. Ta je na rozdíl od konkrétní specifické odbornosti předpokladem pro možnost skutečně širokého výběru uplatnění na trhu práce.

Nešvarem našeho školství je – nejen pokud jde o IT – mechanická výuka bez propojování znalostí a používání v praxi. Můžete uvést příklad, co se v IT žáci učí třeba zbytečně a v čem naopak jejich praktické dovednosti pokulhávají?

Nemyslím si, že je to možné nazvat nešvarem našeho školství. Někde to tak je, jinde nikoli. Těžko říci, co školy učí žáky zbytečně, protože nikdo dopředu neví, co se mu bude v životě hodit a co ne. Téměř sedmdesát procent absolventů českých středních škol odchází ze škol s nedostatečným rozsahem a nízkou či nevyváženou úrovní přenositelných digitálních dovedností. Tedy základních nebo nejběžnějších digitálních dovedností použitelných v životě bez ohledu na konkrétní pracovní pozici nebo odbornost.

Jak se to projevuje u žáků v praxi?

Mají velice povrchní praktické dovednosti zejména v oblastech, které se netýkají internetu. Nemyslím pouze kancelářské programy. Studenti neumějí uvažovat v souvislostech a chybí jim takzvané informatické myšlení. Nedokážou posoudit, kdy je užití digitálních technologií možné, vhodné, účelné či bezpečné, mají potíže najít a použít vhodný nástroj pro

řešení problému. Nic na tom nemění ani fakt, že celkem dost žáků středních, zejména technických škol umí něco naprogramovat, nakreslit v CAD, opravit či vytisknout na 3D tiskárně. Bylo by ale super, kdyby si školy důsledně uvědomovaly rozdíl mezi digitální gramotností zahrnující běžné praktické dovednosti a informatikou jako vědním oborem – a nepřehlíželi ani jednu z obou oblastí.

Jak potom řeší zaměstnavatelé nedostatečnou přípravu svých zaměstnanců?

Řada zaměstnavatelů automaticky předpokládá, že jejich zaměstnanci jsou již ze školy vybaveni dostatečnými digitálními dovednostmi. To, že to není pravda, velká část z nich často nikdy neodhalí. Jestliže nejsem digitálně gramotný, pak ani nemusím být schopen zjistit, že můj podřízený nebo zaměstnanec může při využívání digitálních technologií dělat něco jinak, lépe, rychleji, efektivněji nebo bezpečněji. Ti zaměstnavatelé, kteří si uvědomují, jak významný dopad má digitální negramotnost na jejich podnik či organizaci, své zaměstnance obvykle doškolují. Často však dávají přednost školení na konkrétní informační systém, aplikaci nebo novou verzi programu před školením v základních digitálních dovednostech. To je ale krátkozraké a jejich problémy to nikdy spolehlivě nevyřeší.

Co byste tedy firmám poradil?

Nejefektivnější cestou pro zaměstnavatele je přijímat pouze takové zaměstnance, kteří jsou již prokazatelně digitálně gramotní nebo digitálně kvalifikovaní.

Jak se to pozná?

Nejjednodušší cestou je využít specializované certifikační systémy třetích stran, které prostřednictvím vydávaných certifikátů garantují, že dotyčný uchazeč o zaměstnání umí to, co tvrdí. Jinak řečeno – stačí požadovat například doložení odpovídajícího typu ECDL certifikátu. Takovou národní autoritou v oblasti digitální gramotnosti a mezinárodního konceptu ECDL je například Česká společnost pro kybernetiku a informatiku. **S**